

barri nem

Proposta educativa pel
civisme i la convivència

barri nem

Proposta educativa pel
civisme i la convivència

2008. 1a edició. Centre d'Estudis de l'Esplai.
Barrinem. Proposta educativa pel civisme i la convivència.

Elaboració i coordinació: Roser Batlle, Clara Arnaiz.

Equip de suport: Víctor Martínez, Marta Buxó i Helena Mercé Diaz (Federació Catalana de l'Esplai), Isabel Santero (Centre d'Estudis de l'Esplai); Laia Olivares Solina (Fundació Catalana de l'Esplai).

Molts recursos i experiències pràctiques ressenyades en aquesta proposta han estat proporcionats per: Albert Jarne (Servei de Trànsit); Mariona Graell (Universitat de Barcelona-Projecte Banc de Sang); Jesús Canelo (Associació Catalana de Cases de Colònies); Susagna Escardíbul (Fundació Catalana de l'Esplai); Isabel Matas (Serveis d'Esplai); Laura Díaz i Mireia Bru (Club d'Esplai Pubilla Cases-Can Vidalet); Albert Elizondo (Club d'Esplai Mowgli); Maria Noel Bruno (Esplai La Florida); Montserrat Roig (El Vendrell Educació i Lleure. Colla La Ballaruga); Plataforma de Organizaciones de Infancia.

Agraïm a tots els educadors i educadores de la Federació Catalana de l'Esplai per contribuir amb la seva tasca educativa a construir una ciutadania compromesa.

Concepció gràfica: Fundació Catalana de l'Esplai.

Il·lustració: Laia Olivares Solina.

Impressió: Gráficas Cornellá.

D.L.: B-39352-2008

Està rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars, sota les sancions establertes en la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic.

Per a més informació, adreceu-vos a:

Federació Catalana de l'Esplai

Tel 93 474 74 25

índex

Presentació

Objectius educatius

Continguts

La proposta educativa Barrinem
Fem comunitat
Civisme
Bones maneres

10 pistes

Petits de 3 a 8 anys

Objectius educatius
Mètode educatiu
Excursió a Collserola
Les Tres Bessones a la selva de l'asfalt
Memory dels Drets dels Infants
Anem al Casal d'Avis
El conte gegant del barri

Mitjans de 8 a 12 anys

Objectius educatius
Mètode educatiu
Excursió a Valldeneu i La Trona
Joc de pistes pel barri
Campanya de Donació de Sang
Contes per Ràdio
El pati de la tele

6 **Adolescents de 12 a 16 anys** 32

Objectius educatius
8 Mètode educatiu
10 Excursió a Vall de Núria
I tu què faries?
Nit de Reis
Els cibercorresponsals
Joves pel barri

14 **Famílies** 40

Objectius
El cafè de l'Oca
16 Excursió familiar a Montserrat
Fòrum familiar

Monitors i monitores 44

Objectius
El mercat de l'intercanvi
Formació
Beremar comunitari

24 **Valoració de la proposta** 48

Impacte en els infants i els adolescents
Impacte en les famílies
Impacte en el centre d'esplai

11. Materials de consulta 50

Presentació

Un plantejament a llarg termini

Barrinem, proposta educativa pel civisme i la convivència s'emmarca en un plantejament de llarg recorregut que té la intenció de desenvolupar, durant quatre anys, projectes diferents relacionats per la campanya Ciutadans Compromesos.

El propòsit d'aquesta campanya és impulsar el sentit de responsabilitat i compromís dels infants i els joves vers el seu entorn des del marc del lleure, entenent la ciutadania com a un concepte superador de la simple possessió d'una nacionalitat i dels drets que s'hi deriven:

Els nois i noies, encara que no votin, encara que no paguin impostos, encara que provinguin d'altres països, són ciutadans actius en la mesura en que poden contribuir de manera positiva a millorar la societat en la que viuen.

El dret a ser educat en la generositat

I aquesta aportació no solament és un deure moral, sinó que també és un dret, tot i que malauradament ha estat negligit durant molts anys. En efecte, la Convenció dels Drets dels Infants que va ser aprovada el 20 de novembre de 1989 per les Nacions Unides oblidava *el dret a ser educat en la generositat*, que tanmateix hi era present, el 1923, a la Declaració de Ginebra, la primera Carta dels Drets de l'Infant:

L'infant ha de ser educat en el sentiment que ha de posar les seves millors qualitats al servei dels seus germans.

Amb aquesta idea s'expressava el concepte més noble de participació: els nens i les nenes tenen dret a fer d'aquest món un lloc més fraternal i més habitable. I aquest és l'esperit de la campanya Ciutadans Compromesos.

4 propostes educatives, 4 accents

Sota el paraigües de Ciutadans Compromesos prioritzariem cada any un aspecte o enfocament complementari:

CAMPANYA CIUTADANS COMPROMESOS	
Curs	Tema de les propostes educatives
2008 / 2009	Civisme i convivència
2009 / 2010	Diversitat cultural
2010 / 2011	Igualtat d'oportunitats
2011 / 2012	Participació democràtica

Barrinem. Proposta educativa pel civisme i la convivència

Objectiu

Impulsar el sentit de responsabilitat i compromís vers l'entorn, incidint en tres dimensions: l'arrelament al barri, el civisme i les bones maneres.

Destinataris

Infants i adolescents
Monitors i monitores
Famílies

Activitats

Per a infants de 3 a 8 anys:

- Excursió a Collserola
- Les Tres Bessones a la selva de l'asfalt
- Memory dels Drets dels Infants
- Anem al Casal d'Avis
- El conte gegant del barri

Per a nois i noies de 8 a 12 anys:

- Excursió a Valldeneu i La Trona
- Joc de pistes pel barri
- Campanya de Donació de Sang
- Contes per Ràdio
- El pati de la tele

Per a adolescents de 12 a 16 anys:

- Excursió a Vall de Núria
- I tu què faries?
- Nit de Reis
- Els ciberresponsals
- Joves pel barri

Per a les famílies:

- El cafè de l'Oca
- Excursió familiar a Montserrat
- Fòrum familiar

Per a monitors i monitores

- El mercat del intercanvi
- Formació
- Berenar comunitari

Objectius educatius

Els objectius educatius generals de la proposta Barri-nem s'articulen entorn dels 4 valors de la Federació Catalana de l'Esplai:

Utopia

Desitjar un món millor i contribuir a millorar-lo, trobant sentit a assumir la pròpia responsabilitat i compromís amb la societat, en particular amb l'entorn immediat. Reconèixer les injustícies, identificar les causes i ser crítics a l'hora de valorar les diferents solucions.

Iniciativa

Ser i sentir-se protagonistes d'accions concretes de millora de l'entorn, de la convivència i la cohesió social, fent front als reptes amb imaginació i creativitat. Identificar el "ser ciutadà" amb el fet de participar activament i implicar-se.

Solidaritat

Desenvolupar la sociabilitat i aprendre a sentir-se comunitat a partir de la pròpia identitat, acceptant la diversitat com a riquesa. Assumir el civisme i les bones maneres com a pautes de comportament necessàries i positives en una comunitat acollidora i fraternal.

Felicitat

Aprendre a ser feliços i a fer feliços els altres, fruïnt de la convivència en grup. Aprendre a estimar i a gaudir de la vida, a partir de la generositat, la senzillesa, la comunicació i l'expressió dels sentiments.

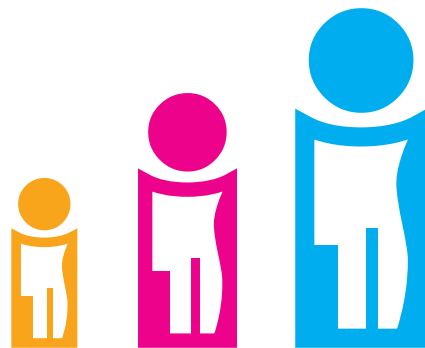
Per pensar una mica...

Con verdadero pesimismo puede escribirse contra la educación, pero el optimismo es imprescindible para estudiarla y para ejercerla. Los pesimistas pueden ser buenos domadores, pero no buenos maestros.

Fernando Savater

Preguntes que ens podríem fer:

- Què té a veure aquesta frase amb la feina educativa que es fa a l'esplai?
- Què té a veure amb els objectius educatius que ens proposem?
- A banda d'optimisme, quines altres actituds són imprescindibles per educar?

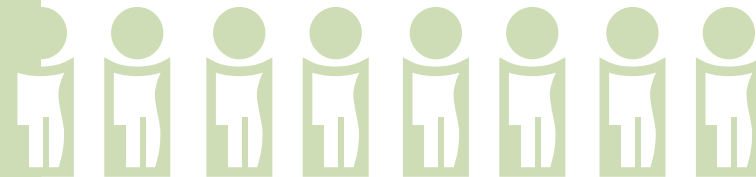
Barrinem, proposta educativa pel civisme i la convivència

La proposta d'enguany posa l'accent en un dels aspectes claus de la ciutadania: l'arrelament de les persones al seu entorn proper i la construcció d'una vida col·lectiva acollidora, on la convivència i el bon tracte assegurin el benestar i la integració de tothom.

L'entorn immediat és l'espai en el qual els nois i noies poden establir vincles afectius i de pertinença. És, doncs, una xarxa de suport personal, un factor de qualitat de vida... però al mateix temps és un espai de compromís i de participació activa, un petit laboratori de democràcia.

Per això, la proposta educativa s'articula entorn de tres eixos:

- **Fem comunitat:** l'arrelament dels infants i joves al seu entorn immediat.
- **Civisme:** el respecte per les regles de la vida en comú.
- **Bones maneres:** la relació interpersonal acollidora i sensible.

Fem comunitat

Sentir-se part d'un territori, estimar-lo, identificar-s'hi, és un dels reptes educatius en la societat globalitzada del segle XXI. L'arrelament al barri o població és una condició d'integració i de convivència.

Malgrat les condicions urbanístiques i socials han millorat molt en els nostres barris, la tendència a l'individualisme, els brots de xenofòbia i intolerància, o l'absència de referents ètics clars, estan fent que la vida en comunitat no evolucioni sempre positivament.

Enfocarem l'arrelament dels infants i joves al seu entorn immediat des de tres punts de vista complementaris:

- D'una banda, provocant la descoberta positiva i engrescadora del barri o població, dels seus recursos... per fruit-lo i estimar-lo.
- D'altra banda, establint vincles amb el veïnat.
- I, sobretot, impulsant el compromís que els nois i noies poden fer amb la comunitat, implicant-se, com a ciutadans actius, en la seva millora.

Per pensar una mica...

La complexitat i la dimensió que van adquirint tots i cadascun dels processos que s'estan produint en les grans ciutats necessiten del contrapunt de la delimitada realitat del barri. Els barris són àmbits geogràfics, històrics i socials que s'estructuren entorn d'un eix de vivències que permet crear un sentiment d'identitat i pertinença. (...)

Necessitem trobar-nos amb les mateixes persones que ens saluden per a adonar-nos que també nosaltres formem part del seu paisatge quotidià i que, en tota aquesta escenografia plural, tots som necessaris i tots ocupem el nostre paper. Si ens plantegegésim quines són les coses del nostre barri que ens fan sentir com a casa, tindriem clar quines són les coses que hem de tenir cura.

Itziar González Virós

Algunes preguntes que ens podríem fer:

- Quina imatge del seu barri tenen els infants, joves i famílies de l'esplai?
- Quines són "les coses del nostre barri que ens fan sentir com a casa"?
- Què podrien fer els infants i joves per millorar el seu barri?

Civisme

Vivim en una societat heterogènia i complexa on són necessàries unes pautes o normes molt bàsiques per poder conuiu plegats i bé, actuant amb consideració cap a les persones i les coses: això és l'essència del civisme. Per tant, tenir un comportament cívic és, en certa manera, anar contracorrent: és rebel·lar-se contra l'individualisme i l'agressivitat dominant.

Hi hauria 3 raons bàsiques per cultivar aquest concepte de civisme:

1. Perquè és pràctic: com que no és possible que tothom faci el que vol, el civisme és una eina de convivència molt útil.
2. Perquè és igualitari: compartir unes mateixes pautes de comportament cívic escurça les diferències i fa que ens sentim membres d'una mateixa comunitat.
3. Perquè encomana benestar i qualitat de vida: augmenta la confiança i l'autoestima del veïnat.

El civisme es practica tenint en compte que les conductes personals tenen una repercussió social. Per tant, cal respectar determinades "regles del joc", com ara tenir cura del mobiliari urbà o comunitari; mantenir la neteja dels carrers, places, platges...; observar les normes d'educació vial; mantenir silenci o limitar el soroll en certs espais o moments; ser responsables dels animals de companyia i no abandonar-los; assumir deures ciutadans que són per a tothom, com ara pagar els transports...

En definitiva, el civisme té com a valors centrals la justícia, la igualtat i la dignitat: considera la resta de ciutadans com a persones mereixedores de respecte.

Per pensar una mica...

És necessari que les persones es respectin unes a altres i cal respectar les coses comunes perquè tots les puguin fruit quan les necessitin. El civisme és, per sobre de tot, la cultura de la convivència pacífica i solidària, del compromís amb la ciutat i els seus habitants.

Victòria Camps

Algunes preguntes que ens podríem fer:

- Quines serien "les coses comunes" més vulnerades al nostre entorn?
- Quines són les normes de comportament cívic més difícils de respectar per part dels nostres infants, joves i famílies?
- Quin seria l'aspecte de comportament cívic més urgent o més important de millorar?

Bones maneres

Per sentir-nos acollits i poder acollir tothom, cal saber expressar els bons sentiments: mostrar amabilitat, agraïment, respecte, generositat... Ens sentim bé quan estem al costat de persones que comuniquen bones vibracions!

Això s'anomena tenir bones maneres, i a diferència de les normes cíviques, aquests comportaments no formen part de cap normativa ni originen una sanció o una multa quan s'incompleixen. Però, quan no hi són, la vida és més dura i més agre per a tothom. Les bones maneres són un estil de comunicació i de relació interpersonal empàtica, tendre i considerada vers els altres.

Per tant, hi hauria com a mínim 4 raons per cultivar les bones maneres:

1. Perquè es noti el respecte i afecte que tenim vers els altres. Si no es nota, és com si no existís.
2. Perquè com més respecte i afecte donem, més en rebem. I tots ho necessitem.
3. Perquè afavoreixen la comunicació: les coses s'entenen millor si es diuen ben dites.
4. Perquè són una eina per aturar o desactivar malentesos i agressivitats.

Totes les societats i cultures tenen les seves maneres de mostrar els bons sentiments: somriure, saludar, escoltar i deixar parlar, parlar sense cridar ni insultar, demanar si us plau, demanar permís, donar les gràcies, disculpar-se, respectar els torns...

En definitiva, les bones maneres tenen com a referents ètics la fraternitat i la cura vers les persones que ens envolten.

Per pensar una mica...

La bona educació, les bones maneres, els estils de vida que favoreixen la relació amb els altres no solament no estan passats de moda, sinó que han de ser el centre de la reflexió d'una societat com la nostra, molt complexa i desorganitzada.(...) Un s'educa en la rutina, en les formes quotidianes de cada dia, des de l'hora d'aixecar-se fins al "bon dia" o al "si us plau". Aquestes ritualitzacions són les que van construint els grans valors.

Salvador Cardús

Algunes preguntes que ens podríem fer:

- Acostumen a ser considerats i afectuosos els nostres nois i noies?
- Quines són les bones maneres més absents en el seu comportament?
- Quin aspecte de la comunicació càlida interpersonal seria més urgent o més important de millorar?

Com enfocar la proposta en 10 pistes

Aportem 10 pistes que poden ser útils per recrear la proposta educativa pas a pas, i adaptar-la a la situació particular de l'entitat d'esplai.

Aquestes pistes estan ordenades cronològicament

- Primer, cal analitzar la situació
- Després, proposar-se uns objectius
- A continuació, triar els mitjans per aconseguir-los
- Finalment, decidir com avaluar i compartir

1. Analitzem la situació del civisme i la convivència al barri

Ens interessa saber l'opinió del professorat de les escoles i instituts, dels responsables municipals i del veïnat, per completar el que veiem nosaltres cada dia.

2. Analitzem la situació dels nostres infants, joves i famílies

Valorem el seu arrelament i identifiquem quins són els comportaments positius i negatius que manifesten quant a civisme i bones maneres.

3. Analitzem també la nostra situació com a educadors

Plantegem-nos si coneixem prou el barri i els agents educatius amb qui podem establir complicitat. Pensem si tenim mancances o no en relació a la proposta educativa.

4. Proposem-nos els objectius d'enguany

Un cop analitzada la situació de partida (barri; infants, joves i famílies; nosaltres mateixos) determinem quines fites ens proposem assolir enguany.

5. Pensem on repercutirem la proposta

Repassem l'aplicació possible en espais educatius de l'esplai: els grups de dissabte, colònies, casals i campaments, activitat diària, menjadors, activitats familiars, etcètera.

6. Recuperem i reinventem activitats i recursos

Recordem bones activitats i projectes en la història de l'esplai que valdria la pena recuperar o reinventar. També en aquest dossier trobarem un munt d'activitats possibles a fer!

7. Proposem-nos una acció de compromís dels infants i joves

Pensem quina mena d'accions podrien fer enguany els infants i joves per millorar el seu entorn, reforçar el seu protagonisme i la seva identitat com a ciutadans actius.

8. Pensem els mètodes educatius que podríem utilitzar

Imaginem com podríem dur a terme la proposta utilitzant i combinant centres d'interès, pedagogia del projecte i projectes d'aprenentatge servei.

9. Pensem l'avaluació que farem

Determinem de quina manera, amb quines eines o recursos, podríem constatar si hem assolit o no els objectius previstos, cara a millorar actuacions futures.

10. Proposem-nos compartir i intercanviar

Decidim quins projectes i experiències positives i engrescadores hem de poder compartir i intercanviar amb altres entitats d'esplai.

Objectius educatius

A partir dels objectius educatius generals plantejats en la proposta Barrinem, amb els nens i nenes més petits incidirem, de manera específica, per tal que puguin:

1. Observar i explorar el barri i l'entorn immediat, natural i cultural, amb una actitud de curiositat i respecte.
2. Conèixer experiències, històries i símbols de la cultura pròpia del país i la d'altres companys i companyes, generant actituds de confiança i respecte per les diferències i valorant les relacions socials i afectives que s'hi estableixin.
3. Diferenciar i valorar positivament les actituds de responsabilitat i civisme amb l'entorn per part dels companys i dels veïns, i incorporar-les en el seu comportament diari.
4. Identificar els perills i les situacions de risc en l'entorn i aprendre a actuar amb prevenció.
5. Establir relacions de confiança amb els altres i el seu entorn proper, i animar-se a participar i contribuir d'alguna manera a millorar les coses.
6. Acostumar-se al tracte amable i respectuós amb els companys i les persones adultes, utilitzant les bones maneres.

Mètode educatiu

Amb els infants petits acostumem a treballar amb *centres d'interès*, com a metodologia central que respon a les seves capacitats i motivacions. Tanmateix, aquesta metodologia no és exclouent i permet incorporar enfocaments complementaris. Repassem les possibilitats que ens ofereix la proposta Barrinem:

Els centres d'interès

Les activitats que presentem en les pàgines següents poden vertebrar-se al voltant d'un *centre d'interès*, és a dir, al voltant d'una història o argument que les lliga i dóna consistència, i que els monitors haurem de construir a la mida.

Amb els infants de 3 a 8 anys podem inspirar-nos en contes, llegendes i personatges que palesin, d'alguna manera, els objectius educatius i la finalitat de la proposta.

Si bé ho podríem inventar tot de zero, és molt enriquidor construir a partir d'una història i personatge consolidat en la literatura infantil i aportar-hi nosaltres tot allò que acabarà donant cos al centre d'interès.

Podem trobar moltes idees en les històries de: Les Tres bessones, Wally, Tintin, Ot el Bruixot, Massagran...

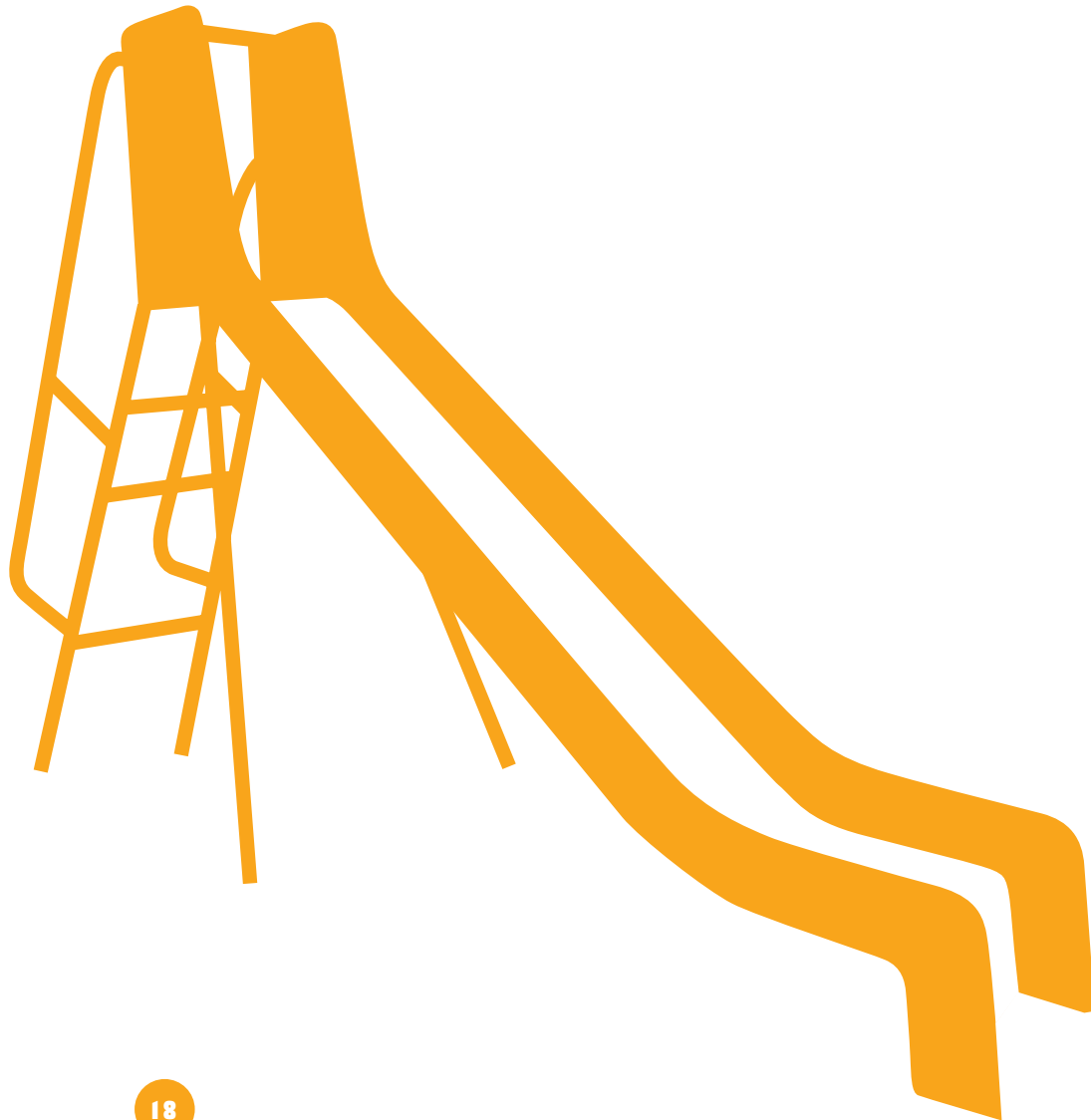
El mètode de projectes i l'aprenentatge servei

Amb vinculació o no al *centre d'interès*, presentem una activitat que constitueix un projecte important per als infants petits i que, a més a més, és una experiència d'*aprenentatge servei*, és a dir, una pràctica a través de la qual els infants fan un servei a la comunitat i n'aprenen un munt de coses: *Anem al casal d'avis*.

Amb aquesta activitat els nens i nenes petits actuen com a ciutadans compromesos, aportant el seu gra de sorra a la millora de la qualitat de vida del veïnat.

Més informació al web

Excursió a Collserola

Presentació

Es tracta d'una excursió d'un dia pels boscos de Collserola, un parc natural molt freqüentat per la seva proximitat a Barcelona, però també molt conservat i vigilat, al qual s'accedeix fàcilment en transport públic.

Aquestes dues característiques converteixen Collserola en un indret particularment adient per exercitar el civisme i les bones maneres (amb els passatgers, amb els excursionistes i visitants del parc), i també per estendre aquest respecte a l'entorn natural i cultural.

Objectius

1. Desenvolupar actituds de respecte cap a les persones i cap al medi ambient.
2. Millorar les relacions interpersonals incorporant noves bones maneres en el propi comportament.

Més informació al web**Plantejament general de l'excursió**

Tindrem cura de tots els moments educatius que comporta l'excursió:

El desplaçament amb transport públic: Els nens i nenes han de saber quines són les normes que han de respectar al metro, al ferrocarril o al funicular, així com el tracte que han de tenir amb la resta dels passatgers. Pot ser convenient comptar amb alguna activitat d'observació per dur a terme durant el trajecte i distribuir-nos bé entre els monitors l'atenció a la seguretat durant tot el trajecte.

L'itinerari a peu: Proposem la ruta que parteix del Centre d'Informació del Parc de Collserola fins a la font de la Budellera. Tindrem l'oportunitat de practicar el respecte vers l'equipament públic del parc i vers l'entorn natural. Intentem que els nens i nenes no visquin la natura com un llistat de prohibicions, sinó com un tresor fascinant que cal conservar entre tots per poder-lo fruitir.

L'hora de dinar i jugar: Una estona de jocs i menjar a la font és un espai perfecte per practicar el respecte entre els membres del grup, i també entre aquests i els excursionistes que ens trobem a la zona. Intentem diferenciar un temps per a cada cosa: el temps tranquil del menjar i el temps mogut del joc. No oblidem que el joc més valuós i significatiu en una excursió és el que relaciona els infants amb els elements de la natura.

Les Tres Bessones a la selva de l'asfalt

Presentació

Es tracta d'un itinerari pel barri sobre educació viària, ambientat a partir de la pel·lícula *Les Tres Bessones a la selva de l'asfalt*, del Servei Català de Trànsit. El visionat proporciona també altres jocs i dinàmiques per interioritzar les normes de comportament al carrer.

Aquesta activitat d'exterior també ens permet incidir en el civisme, les bones maneres i la descoberta positiva de l'entorn dels veïns. Valorem si per dur a terme el recorregut a l'exterior necessitarem la col·laboració de més persones adultes per tal de garantir la seguretat dels infants.

Objectius

1. Reflexionar sobre les conductes que comporten un risc per al vianant i el passatger.
2. Discutir i argumentar les raons que ens fan decidir per una o altra conducta.
3. Detectar els principals perills que el trànsit suposa per als nens i nenes.
4. Despertar el sentit crític davant de conductes incorrectes o perilloses.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

Les Tres Bessones a la selva de l'asfalt:

- La primera part del vídeo és una breu presentació que anuncia l'arribada del Tarzan a la ciutat de Barcelona, on l'acolliran les Tres Bessones.
- Aquesta presentació anima els infants a continuar veient i escoltant les preguntes que ens fan Les Tres Bessones per reflexionar sobre la importància de caminar per la vorera; creuar amb el semàfor en verd i mirar a banda i banda; jugar als llocs habilitats per fer-ho, i sortir del cotxe pel cantó de la vorera.
- Finalment, el joc dels errors ens presenta tres situacions en les que els personatges cometten errors i es posen en perill. Els infants han d'identificar els errors i la conducta adequada.

Sortim al carrer! Aturem el vídeo i fem un itinerari pel barri incidint en les normes apreses i cercant nous riscos. Podem organitzar dos equips: un equip cerca llocs on es poden posar en pràctica les normes de Les Tres Bessones i l'altre equip descobreix nous riscos. A la plaça podem compartir les situacions observades i confirmar com ens hem de comportar per prevenir accidents.

Els interrogants: La segona part del vídeo presenta 3 interrogants. Un cop visionats, els infants hauran d'escollir una de les dues opcions possibles. El fet de posicionar-se portarà al debat i a la discussió de les raons que ens han portat a triar una opció i no l'altra.

Memory dels Drets dels Infants

Presentació

Es tracta d'un joc gegant tipus Memory, en el qual 10 o 12 cartes de drets s'han d'aparellar amb les corresponents cartes de deures o responsabilitats que comporten.

Com que l'accent del joc es posa en els compromisos, representa tot un exercici de civisme i, per tant, encaixa bé amb la proposta educativa d'enguany. A més, jugar a aquest Memory pot ser un bon escalfament per a la celebració dels Drets dels Infants del 20 de novembre.

Objectius

1. Descobrir els drets que tenen els infants.
2. Comprendre i raonar les responsabilitats personals que comporten i comprometre's.
3. Jugar net, acceptant les regles i aprenent a guanyar i perdre amb esportivitat.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

Preparació:

Els monitors haurem elaborat les 20 o 24 cartes gegants d'aquest Memory plastificades i atractives. Cada dret té el seu corresponent deure amb el mateix dibuix i missatges diferents, comprensibles pels infants petits. També es prepara un gran mural, on recollirem els compromisos dels infants al llarg del joc.

Dinàmica del joc:

1. Segons l'edat i maduresa dels infants, podem jugar individualment, o fer petits equips no superiors a tres membres.
2. Es col·loquen al terra totes les cartes cap per avall i barrejades.
3. Per torns, cada jugador aixeca consecutivament dues cartes i llegeix els missatges— si cal, amb l'ajuda del monitor— per tal d'aparellar cada dret amb el seu deure.
4. Cada vegada que s'encerta una parella, els monitors ens assurem que s'entén la relació entre el dret i el deure, demanant exemples, explicant anècdotes...
5. Acte seguit, el jugador tria un compromís personal que s'escriurà al mural.
6. El joc s'acaba quan totes les cartes estan aparellades. Si donem l'oportunitat de considerar guanyador el jugador o l'equip que més parelles hagi fet, proporcionarem també l'oportunitat d'acceptar el fet de guanyar i perdre.

Anem al casal d'avis

Presentació

Es tracta d'una petita experiència intergeneracional d'aprenentatge servei on els infants de l'esplai i els avis del casal actuen amb reciprocitat. El servei rau en què cada grup proporciona un regal a l'altre i els aprenentatges tenen a veure amb les habilitats per elaborar els regals -sense comprar-los!- i les actituds i capacitats en comunicar sentiments. Per dur a terme aquesta activitat necessitem, doncs, la complicitat del Casal d'Avis del barri.

És una activitat que fomenta el sentiment de pertànyer a una comunitat, sent capaços d'assumir un petit compromís.

Objectius

1. Gaudir de la preparació acurada dels regals. Valorar allò fet per un mateix i pels altres.
2. Conèixer una entitat del barri o la ciutat, de l'entorn proper a l'esplai.
3. Respectar les normes del casal, d'anar pel carrer i en transport públic.
4. Practicar la comunicació respectuosa i les bones maneres amb els avis, donant importància a les seves explicacions.

Desenvolupament de l'activitat

Motivació: Haurem de motivar els infants a fer dues coses: d'una banda, a construir regals sense comprar-los; i, d'altra banda, a compartir-los amb els avis del casal. Podem fer que un avi o àvia del casal ens visiti i ens convidi a compartir aquesta experiència. I podem afegir altres elements, com ara la introducció d'un personatge, el fet de celebrar junts una festa determinada, els "amics invisibles", etc.

Construcció dels regals: Destinarem temps a decidir quina mena de jocs construirem i a posar-nos mans a l'obra: jocs visuals, d'associació, de memorització, de tres en ratlla, de dòmino...

Desplaçament al casal: Anirem caminant o en transport públic, cosa que ens permetrà incidir en el comportament al carrer, al metro o al tren, on hem de compartir espais públics amb altres passatgers.

Trobada al casal: Intercanviarem els regals, explicant el que hem fet a l'esplai. Jugarem amb els avis als jocs de taula que hem construït. Compartirem experiències, sentiments, emocions i, potser també, berenar i cançons.

Tancament: Tinguem present, en valorar l'experiència, els aprenentatges assolits i el què hem aportat als avis, així com reflexionar sobre el que ells ens han aportat a nosaltres.

Més informació al web

El conte gegant del barri

Presentació

Es tracta de construir un llibre gegant a partir d'una descoberta del barri, aprofitant l'interès que tenen els nens i nenes petits pels contes i pels animals. També és una oportunitat per incidir en la motivació per la lectura i en la divulgació de la literatura infantil.

Aquesta activitat fomenta el sentiment de pertànyer a un barri que té coses boniques a oferir, i que mereix ser tractat amb estimació.

Objectius

1. Fruir de la narració i la lectura.
2. Gaudir de la preparació plàstica i gràfica acurada del llibre gegant. Valorar allò fet per un mateix i pels altres.
3. Descobrir zones interessants i boniques del barri o la ciutat, de l'entorn proper a l'esplai.
4. Practicar les normes de seguretat en el desplaçament pel carrer.

Desenvolupament de l'activitat

El conte: Hem triat el de Pinotxo, però podem triar qualsevol altre conte de la literatura infantil on surtin animals. La narració ha de ser motivadora, fragmentada en episodis si resulta massa llarga i convidant a llegir una mica els infants que ja en saben.

La invitació: Després de familiaritzar-se amb el conte, els nens i nenes reben una carta de Pep el Grill, que vol traslladar-se a viure al barri i necessita saber si en aquest hi ha 7 elements: aigua, aliment, aire net, espai silenciós, terreny de sorra o terra tova i una zona oberta i ampla. Els infants han d'explorar el barri buscant aquests elements.

La descoberta: Amb l'encàrrec de Pep el Grill, els nens i nenes es posen a buscar els 7 elements, organitzant-se per equips l'exploració de diferents zones del barri. Podem esquitjar la descoberta de jocs d'observació i d'endevinalles. De tornada, cada equip explica quins dels 7 elements ha trobat en el seu itinerari.

La construcció del llibre gegant: Tota la informació recollida l'abocarem en un llibre gegant, per lliurar-lo a Pep el Grill. Haurem de decidir com organitzem la informació: per zones? per elements? i també com volem que sigui el llibre: mida, tapes, portada, dibuixos, fotos... Hem de procurar que el resultat llueixi i sigui prou resistent com per portar-lo amunt i avall i mostrar-lo a les famílies.

Més informació al web

Objectius educatius

A partir dels objectius educatius generals plantejats en la proposta Barrinem, amb els nois i noies d'aquesta etapa incidirem, de manera específica, per tal que puguin:

1. Interessar-se pel barri i l'entorn immediat, natural i cultural, amb una actitud de curiositat i respecte, i valorar els coneixements adquirits en la descoberta.
2. Prendre consciència de la pertinença a diferents àmbits i grups socials i culturals i reconèixer la diversitat com un fet enriquidor de la convivència.
3. Actuar amb autonomia i responsabilitat en la vida quotidiana i en les relacions dintre del grup i amb les persones de l'entorn, reconeixent, exigint i aplicant els valors i normes cíviques que afavoreixen la convivència.
4. Desenvolupar l'autocontrol i la prevenció de riscos al carrer, particularment pel que fa a les normes de comportament vial.
5. Animar-se i responsabilitzar-se individualment i grupalment en contribuir amb alguna acció de millora de l'entorn.
6. Millorar el tracte amable i respectuós amb els companys i les persones adultes, utilitzant les bones maneres.

Mètode educatiu

Amb els nois i noies de 8 a 12 anys acostumem a treballar amb centres d'interès i també amb el mètode de projectes, en funció de la seva maduresa, capacitats i motivacions.

Ambdues metodologies no són excloents entre sí, sinó que es poden complementar, aportant, a més a més, la dimensió de servei a la comunitat de les pràctiques d'aprenentatge servei.

Repassem les possibilitats que ens ofereix la proposta Barrinem:

Els centres d'interès

Les activitats que presentem en les pàgines següents poden vertebrar-se al voltant d'un centre d'interès, és a dir, al voltant d'un argument o fil conductor que les lliga i dóna consistència, i que els monitors hauran de construir a la mida.

Amb els nois i noies de 8 a 12 anys podem inspirarnos en històries, llegendes i personatges que palesin, d'alguna manera, els objectius educatius i la finalitat de la proposta. En tot cas, a diferència dels infants més petits, hem d'assolir algun nivell de participació i complicitat del grup en la construcció i desenvolupament de l'argument.

Si bé ho podríem inventar tot de zero, és molt enriquidor construir a partir d'una història i personatge consolidat en la literatura juvenil i aportar-hi nosaltres tot allò que acabarà donant cos al centre d'interès.

Podem trobar moltes idees en les històries de: Tintin, Astèrix, Indiana Jones i també en moltes novel·les i pel·lícules d'aventures.

El mètode de projectes i l'aprenentatge servei

Amb vinculació o no al centre d'interès, presentem dues activitats plantejades com a pràctiques d'aprenentatge servei, és a dir, com a projectes a través dels quals els nois i noies fan un servei a la comunitat i n'aprenen un munt de coses: La Campanya de Donació de Sang i els Contes per Ràdio.

Amb aquests projectes els nois i noies actuen com a ciutadans compromesos, aportant el seu gra de sorra a la millora de la qualitat de vida del veïnat.

Presentació

Es tracta d'una excursió d'un dia pels Cingles de Bertí, un massís de la serralada Prelitoral al qual s'accedeix fàcilment amb el tren. També podem convertir-la en una excursió de dos dies si demanem el permís corresponent per acampar a Valldeneu.

Els Cingles de Bertí són un indret particularment adient per treballar els continguts de la proposta educativa perquè presenten tres característiques aprofitables: el desplaçament amb transport públic, un entorn natural frondós on són perceptibles també els estralls d'incendis passats, i uns camps de conreus i activitat agrícola que cal valorar i respectar.

Objectius

1. Reconèixer el paisatge dels Cingles de Bertí i valorar els seus elements naturals i culturals.
2. Manifestar responsabilitat en la cura de l'entorn urbà i natural.
3. Relacionar-se amb respecte i amabilitat.

Més informació al web

Plantejament general de l'excursió

Tindrem cura de tots els moments educatius que comporta l'excursió:

El desplaçament amb transport públic: Prèviament hem de parlar amb els nois i noies del comportament que esperem d'ells, assegurant-nos que coneixen i es comprometen amb les normes que han de respectar i el tracte que han de tenir amb la resta dels passatgers. Preparem amb ells alguna activitat d'observació per dur a terme i procurem en tot moment mantenir la seguretat durant el trajecte.

L'itinerari a peu: Proposem seguir una combinació de senders GR i PR, la que parteix de l'estació d'Aiguafreda i acaba a la de Figaró, pujant als Cingles de Bertí, que a primera vista apareixen com a una muralla infranquejable. El reconeixement dels senders, els punts referents del paisatge, la identificació de les zones cremades, la familiarització amb el mapa, la fotografia... poden ser recursos per reforçar el respecte i l'admiració vers l'entorn natural, rural i cultural.

L'hora de dinar i jugar: Estructurem un temps per a cada cosa: el temps tranquil del menjar i el temps mogut del joc, i busquem la complicitat dels nois i noies per proposar i preparar prèviament algunes activitats: exposició d'entrepans, jocs d'orientació i d'estalking, jocs de pistes...

Joc de pistes pel barri

Presentació

Es tracta d'un joc de pistes pel barri sobre educació viària que parteix prèviament del treball de 3 pel·lícules *Dilemes de mobilitat segura* del Servei Català de Trànsit. Per tal de fer el joc ben viu haurem de comptar amb la col·laboració de veïns i botiguers.

És una bona activitat per treballar els continguts de la proposta educativa, ja que es desenvolupa al barri, on els nois i noies poden conèixer el seu entorn proper i les normes de seguretat viària, així com relacionar-se amb els veïns i desenvolupar actituds de respecte.

Objectius

1. Conèixer les normes de seguretat viària i les senyals de trànsit.
2. Reflexionar sobre les conductes que comporten risc en una situació relacionada amb el trànsit.
3. Prendre decisions de forma autònoma i responsable, fent front a situacions de pressió de grup i potenciant l'empatia i assertivitat.

Desenvolupament de l'activitat

Dilemes de mobilitat segura: Visionarem els tres curts que portaran a un debat, en el qual els nois i noies hauran de prendre decisions sobre què farien en el lloc dels protagonistes: *El repte*, *Maleïda pilota*, *La sortida en bicicleta*.

Primer hauran de posicionar-se i, a continuació, es faran petits grups de discussió per contrastar els seus arguments. Es comparteixen els arguments amb els companys i l'educador modera la discussió posterior sobre possibles alternatives.

Preparació del joc: Dividim el grup en dos equips: els traçadors i els rastrejadors. Els primers han de planificar el recorregut, les pistes i les proves que aniran deixant als altres. Cada pista ha de conduir a una prova d'educació viària que cal superar. A cada punt on hi ha una prova, es troba la pista per anar al següent. Mentre els traçadors planifiquen, els rastrejadors preparen, per a la cloenda, un joc dramàtic sobre els personatges que surten als curts.

Realització del joc: L'equip dels traçadors sortirà primer i anirà deixant pistes a diferents punts del barri com: la fleca, la biblioteca, el quiosc, una parada del mercat... comptant amb la col·laboració dels veïns i dels botiguers. L'equip dels rastrejadors surt 20 minuts més tard, i la seva finalitat és descobrir les pistes i resoldre les proves que comporten.

Cloenda: Acabat el joc de pistes, l'equip dels rastrejadors dinamitza el joc dramàtic i tots plegats valoren la tarda.

Més informació al web

Campanya de Donació de Sang

Presentació

Encara que els nois i noies no siguin majors d'edat, i per tant, no puguin donar sang ara mateix, sí que poden col·laborar amb el Banc de Sang, com a ciutadans interessats en fer alguna cosa per solucionar una necessitat que és de tots.

El Banc de Sang proposa a la gent jove un projecte d'aprenentatge servei que consisteix en organitzar una campanya de donació de sang. Això implica comprometre's en fer difusió sobre la necessitat de sang que tenim a Catalunya i convèncer a persones adultes perquè es facin donants.

Objectius

1. Conèixer més coses sobre la sang, les necessitats dels hospitals i la tasca dels bancs de sang.
2. Exercitar habilitats organitzatives i de presa de decisions i habilitats comunicatives amb les persones adultes.
3. Desenvolupar la sensibilitat enfront d'un problema social i el compromís d'aportar el propi esforç en solucionar-lo.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

Preparació: cal coordinar-se amb el Banc de Sang. Tindrem en compte tres moments: la motivació i informació dels infants vers el problema, el disseny de la campanya, i l'organització. En tota la preparació podem comptar amb l'ajuda dels professionals del Banc de Sang i també del CAP del barri.

Realització de la Campanya: La captació directa de donants és el punt àlgid d'aquest projecte i la podem dur a terme en una festa popular o local a la qual assisteixi el bus del Banc de Sang. Hem d'intentar trobar maneres creatives de que els nois i noies convèncin els adults perquè facin donació. Per exemple, podrien:

- Passar qüestionaris per averiguar els coneixements que tenen sobre el tema les persones adultes i així poder mostrar a aquestes el que han après.
- Fer petites actuacions davant de públics adults prèviament seleccionats.
- Organitzar un concurs sobre el tema i atorgar premis.
- Pensar maneres de sensibilitzar també altres nens i nenes més petits.

Tancament de la Campanya: Finalment, toca analitzar i valorar els resultats assolits tant pel que fa a la campanya de donació de sang com pel que fa als aprenentatges adquirits.

Activitat

Contes per radio

Presentació

Es tracta d'un projecte d'aprenentatge servei que consisteix en participar en un programa de la ràdio local a partir del treball previ d'uns contes, els Contes per conversar, una col·lecció de 44 petites històries amb missatges de salut.

En aquesta activitat, per a la qual necessitem la complicitat de la ràdio local del nostre barri o municipi, els nois i noies es converteixen en promotors de salut, difonent missatges sobre els hàbits de vida saludable, en relació a l'alimentació, el tabac, l'alcohol, l'exercici físic, la prevenció d'accidents, etcètera. Per tant, es tracta d'una activitat que "fa comunitat" intensament, i que encaixa molt bé amb la proposta educativa d'enguany.

Objectius

1. Comprendre la relació entre hàbits saludables i millor qualitat de vida per a tothom.
2. Responsabilitzar-se davant la població en la construcció d'entorns més cívics i acollidors per a tothom.
3. Desenvolupar habilitats comunicatives: expressar opinions, sentiments, elaboració de missatges, aprendre a escoltar, dialogar...

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

Preparació: Els nois i noies treballen un conte a partir de la lectura, la dramatització i la preparació del discurs i missatges saludables que retransmetran per ràdio. Mentrestant, la ràdio local emet diverses vegades aquest conte. Hem triat *Els cotxes engreixen* (educació vial) o *Apaga'l* (tabac), però podem utilitzar qualsevol altre de la col·lecció.

Retransmissió i debat: Els nois i noies van a la ràdio local per participar activament en un programa a partir del conte emès. La seqüència pot ser:

- Presentació del tema central del programa.
- Escoltar un cop més el conte escollit (només són 3/4 minuts).
- Els nois i noies expliquen el que han fet i reflexionat a l'esplai en relació al conte, i s'estableix un debat. Aquest és el punt en que es converteixen en promotors del civisme, tot difonent els missatges que han estat preparant.
- Si és possible, es reben trucades d'oients que fan preguntes, les quals podran respondre els propis infants.

Tancament: Es valorarà l'experiència a la ràdio, les seves aportacions i els aprenentatges realitzats.

Activitat

El pati de la tele

Desenvolupament de l'activitat

Motivació: Podem visitar la televisió local, conèixer els responsables i rebre la invitació a col·laborar amb l'elaboració d'un reportatge sobre el barri.

Preparació: Cal organitzar el grup en diversos equips i, amb la col·laboració de la televisió local, fer un bon taller per:

- Seleccionar els continguts de l'entorn que volem donar a conèixer. Cada equip es dedicarà a un contingut diferent.
- Documentar-nos sobre els aspectes que volem ressaltar, estat de la qüestió, conflictes, millores...
- Cercar col·laboradors a qui entrevistar i concretar cites. Pensar també en fer-los un detall que se'ls lliurarà posteriorment en senyal d'agraïment
- Preparar el guió, les entrevistes i les localitzacions.
- Conèixer el treball tècnic de gravació i edició.

Gravació: Sota la direcció de la televisió local, a cada equip se li adjudica un dia de gravació, però els altres equips també hi són presents, per tal de conèixer el treball de tothom.

Emissió: El dia que la televisió local emet el reportatge és una festa grossa a compartir amb els familiars, amistats i veïns. Podem aprofitar l'ocasió per valorar l'experiència i el resultat assolit.

Presentació

El pati de la tele és un programa de televisió infantil que requereix un acord de col·laboració ferm entre l'entitat de lleure i la televisió local. Té diferents continguts educatius com racó de cuina, entrevistes, cançons i excursions, que es van renovant cada curs.

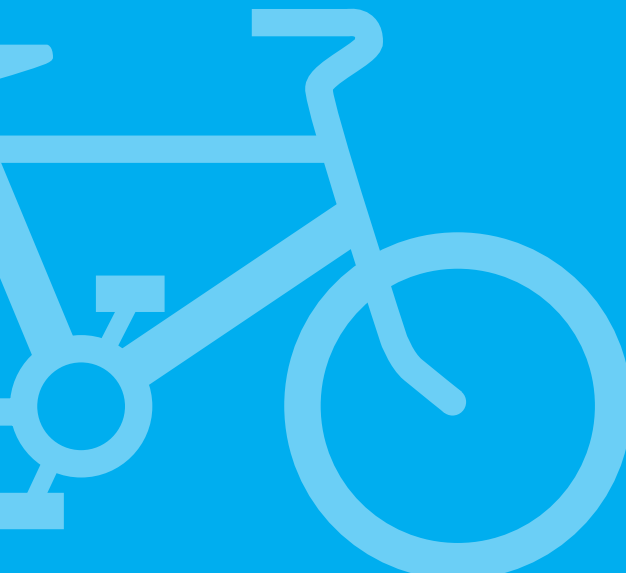
En aquest cas us proposem l'activitat en que els nois i noies es converteixen en periodistes locals i elaboren un reportatge televisiu sobre els racons del barri o del poble amb l'objectiu de donar-lo a conèixer.

L'experiència afavorirà que els nois i noies explorin l'entorn, es relacionin amb els veïns i es familiaritzin amb la televisió com a mitjà de comunicació.

Objectius

1. Descobrir indrets interessants i conèixer fets històrics, culturals i socials del barri o poble.
2. Comunicar-se amb persones que coneguin el poble o barri i obtenir informació rellevant.
3. Comprendre la responsabilitat dels mitjans de comunicació i la seva incidència en la vida quotidiana de les persones.

Més informació al web

Objectius educatius

A partir dels objectius educatius generals plantejats en la proposta Barrinem, amb els adolescents incidirem, de manera específica, per tal que puguin:

1. Interessar-se pel barri i l'entorn immediat, natural i cultural, amb una actitud de curiositat i respecte, i valorar els coneixements adquirits en la descoberta.
2. Defensar la cura de l'entorn i identificar les conseqüències del comportament responsable i irresponsable a nivell global.
3. Ser conscients de la pertinença social i comunitària múltiple i valorar positivament l'existència de normes cíviques que assegurin la convivència en la diversitat.
4. Ser conscients dels riscos en la mobilitat viària i acceptar les normes i bones pràctiques que permeten que aquesta mobilitat sigui segura.
5. Participar en activitats de millora de l'entorn, assumint responsabilitats i compromisos.
6. Desenvolupar habilitats socials i de treball en equip i millorar la gestió positiva dels conflictes.
7. Esforçar-se en establir relacions amables i empàtiques dintre del grup i amb les persones adultes de l'entorn, millorant l'ús de les bones maneres.

Aquests objectius no esgoten, ni molt menys, totes les possibilitats de treball educatiu amb els adolescents, només fan referència als comportaments lligats a la proposta educativa. Per tant, a l'hora de planificar la intervenció educativa d'enguany, els monitors haurem de considerar també altres necessitats.

Mètode educatiu

Amb els adolescents acostumem a treballar amb el *mètode de projectes*, més o menys complexes segons la seva maduresa, capacitats i motivacions.

Quan aquests projectes de grup tenen una dimensió de servei a la comunitat, esdevenen experiències d'*aprenentatge servei*.

Repassem les possibilitats que ens ofereix la proposta Barrinem:

El mètode de projectes

Les activitats suggerides en les pàgines següents tenen la forma de projectes de grup, en els quals els joves són els protagonistes, planifiquen, executen i avaluen les accions. El mètode de projectes és un estímul directe per a l'aprenentatge de la participació.

Per aquesta raó, les activitats suggerides només són un punt d'inspiració. Es tracta que els joves siguin capaços de tirar endavant les seves pròpies idees, amb l'ajuda estrictament necessària dels monitors.

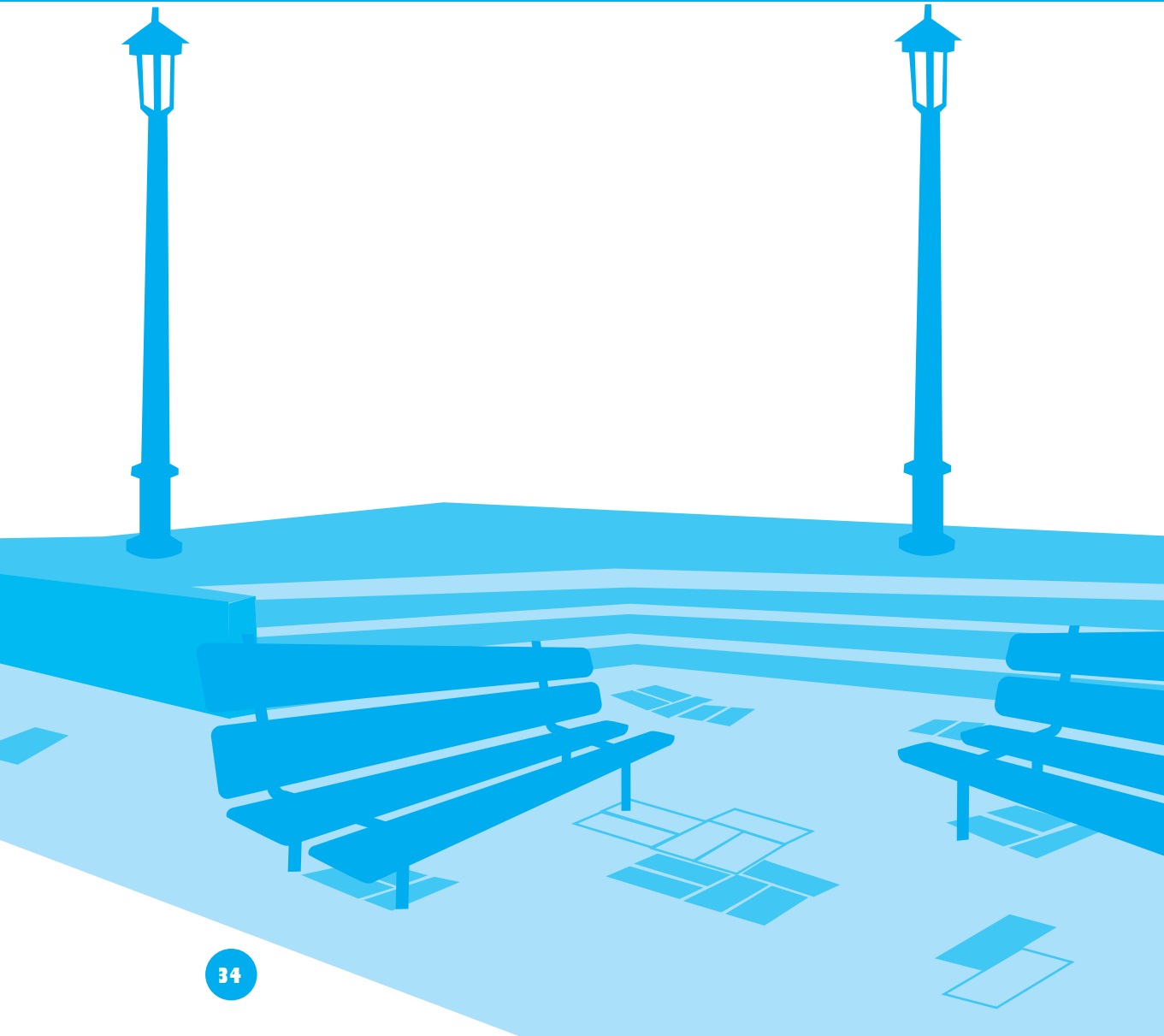
Serà bàsic assegurar que l'ambició i envergadura del projecte és prou a la mida dels nois i noies, per tal d'acabar realment el que comencen i tenir una experiència exitosa.

Els projectes d'aprenentatge servei

Entre les activitats suggerides, trobarem dos projectes d'*aprenentatge servei*: *la Nit de Reis* i *els Joves pel barri*, i una que ho pot arribar a ser sobre la marxa: *els cibercorresponsals*.

En les experiències d'aprenentatge servei cal tenir present que és tan important el servei que es fa a la comunitat com els aprenentatges que s'adquireixen, que són de tota mena: coneixements, habilitats, actituds i valors... Per aquest motiu, un aspecte cabdal serà la reflexió dels adolescents per prendre consciència del que s'està aprenent i, per tant, ser capaços de donar les gràcies.

Presentació

És una excursió de dos dies per la Vall de Núria, al cor dels Pirineus catalans, amb la possibilitat de fer dos cims: el Cim de l'Àliga o el Puigmal, i d'allotjar-nos a l'Alberg de l'Àliga.

A la Vall de Núria només es pot accedir amb tren i cremallera, però es tracta d'un indret popular, amb forts elements culturals i religiosos. Tot plegat converteix aquesta excursió en una gran oportunitat per a l'exercici de la ciutadania respectuosa amb l'entorn natural i amb la diversitat de creences.

Objectius

1. Conèixer i fruit l'entorn natural, social i cultural de la Vall de Núria.
2. Responsabilitzar-se davant la protecció del medi natural
3. Raonar les normes de convivència necessàries i respectar-les.
4. Exercitar el tracte amable amb tothom.

Més informació al web

Plantejament general de l'excursió

Tindrem cura de tots els moments educatius que comporta l'excursió:

El desplaçament amb transport públic: A l'hora de preparar l'excursió amb els joves, cal incidir en el viatge com a moment a tenir cura de la seguretat, de la relació amb els passatgers, del respecte a les normes de comportament vial. Serà interessant preveure amb els joves alguna activitat lúdica per animar un trajecte que es pot fer llarg, i evitar que la fatiga es converteixi en una font de conflictes de convivència.

Els itineraris a peu: Proposem dues rutes de diferent grau de dificultat, que es poden fer en grups simultanis si comptem amb monitors suficients. L'itinerari més senzill és el que puja al Cim de l'Àliga, un pic just a sobre de l'alberg on ens haurem allotjat. L'itinerari més esforçat és el que parteix del Santuari de Núria i puja al Puigmal per la via clàssica anomenada de "l'Embut". Aquest doble plantejament ens permetrà exercitar el respecte a les diferents opcions i nivells d'entrenament que tenen els joves. No oblidem una visita al Santuari i al seu museu!

Allotjament i temps de joc: Allotjar-se en un alberg permet reforçar actituds i hàbits de vida quotidiana en el sí del grup i també en relació a la resta de persones allotjades. Els joves hauran d'equilibrar la satisfacció de les seves necessitats quant a espais i temps per al joc i la convivència amb la vida organitzada a l'alberg.

I tu què faries?

Presentació

Rebrem la visita d'algunes persones del barri que hagin viscut algun accident de trànsit i que tinguin possibilitats d'explicar l'experiència. Visionarem un dels curtsmetratges de la col·lecció *Dilemes de mobilitat segura* del Servei Català de Trànsit i desenvolupar una activitat dramàtica associada a la pel·lícula.

És una bona activitat per treballar els continguts de la proposta educativa, ja que es posa els nois i noies en contacte amb persones del barri i amb problemes actuals que ens afecten a tots, com són els problemes de seguretat viària.

Objectius

1. Prendre consciència sobre quins són els elements viaris que comporten risc i les conseqüències que se'n poden derivar.
2. Exercitar la presa de decisions autònoma i responsable, fent front a situacions de pressió de grup amb assertivitat.
3. Desenvolupar l'empatia i la capacitat de relació i comunicació amb persones del barri.

Desenvolupament de l'activitat

Diàleg amb un testimoni: Muntarem un petit debat amb dos o tres persones del barri que hagin viscut un accident de trànsit, perquè ens expliquin la seva experiència. Pot ser el familiar d'algun jove de l'esplai, un veí o veïna, en tot cas, han de ser persones que comparteixin els mateixos criteris de prudència i prevenció, i que puguin acompanyar-nos durant tota la tarda.

Dilemes de mobilitat segura i activitat dramàtica: Els nois i noies de 12 a 14 anys poden visionar *El pas elevat* i els joves de 14 a 17 anys *El casc o l'examen*. Aquests curts plantegen dilemes en relació a les conductes de risc i la mobilitat segura al carrer:

- *El pas elevat:* travessar una carretera pel lloc indicat.
- *El casc o l'examen:* ús del casc amb la conducció de motocicleta.

Després de veure el curt, fem equips de 4-5 membres, que hauran de discutir el dilema, prendre una decisió i dramatitzar-la, intentant descriure totes les conseqüències possibles de l'opció presa. Acte seguit, cada equip representarà davant dels altres la seva dramatització i argumentarà les seves conclusions. Finalment, els nois i noies comentaran com s'han sentit en tant que actors i en tant que espectadors.

Tancament: Les persones del barri, que hauran participat com a espectadores de les representacions dels nois i noies, han de donar-nos també la seva impressió i han de contribuir a treure'n conclusions quant a la mobilitat segura.

Més informació al web

Nit de Reis

Desenvolupament de l'activitat

Contemplarem diferents fases:

Motivació: Podem fer venir altres joves que ja hagin participat d'un projecte semblant, per tal que facin una exposició de la seva experiència.

Posem-nos en marxa! És hora de posar-nos en marxa i organitzar-nos: definim com volem que sigui la nostra campanya, quines comissions seran necessàries i quin calendari de treball haurem de seguir. A partir d'aquí les comissions han de començar a treballar autònomament.

Difusió i inscripcions: Es fa la difusió oral i escrita per donar a conèixer el projecte, animant les famílies i cercant col·laboradors. Un cop ens arribin les sol·licituds comencem a fer llistats, definim la ruta i els torns i acordem quan i on rebrem els regals que ens portaran les famílies. La difusió es pot fer, per exemple, en el marc d'una reunió de famílies...

La nit de Reis: Aquesta és la nit més esperada! Els joves s'hauran distribuït les diferents visites i hauran recollit, de les inscripcions de les famílies, informacions rellevants sobre els infants destinataris: petits detalls que permetran crear un clima de confiança a l'hora de donar els regals. Comença la nit màgica!

Tancament: Fem un autèntic balanç de l'experiència a partir de les reflexions que haurem incorporat en les fases anteriors, i de la resposta rebuda per part de les famílies i els col·laboradors.

Presentació

Es tracta d'un projecte d'aprenentatge servei consistent a convertir els joves en emissaris dels Reis Mags, que visitaran les llars familiars la mateixa nit del 5 de desembre, per lliurar els regals als infants.

Amb aquesta experiència els joves s'engresquen a donar un servei directe a les famílies i oferir als nens i nenes una nit plena d'il·lusió i emocions.

Objectius

1. Desenvolupar habilitats comunicatives i de respecte amb les famílies i altres adults del barri, per tal d'aconseguir la seva col·laboració en el projecte.
2. Adquirir un compromís amb els companys i companyes resbansibilitzant-se de les diferents accions del projecte.
3. Exercitar l'autocontrol i el civisme durant el recorregut i les visites de la nit màgica.

Més informació al web

Els ciberresponsals

Presentació

És un projecte impulsat per la *Plataforma de Organitzacions de Infància* per promoure la participació, sensibilització i opinió dels adolescents a favor dels Drets de la Infància, utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació.

Amb aquesta experiència, els nois i noies analitzen i reflexionen sobre fets diversos, es posicionen i divulguen les seves reflexions i propostes, practicant una ciutadania activa, reflexiva i compromesa amb la seva comunitat. Per tant, es tracta d'un projecte que encaixa bé amb la proposta educativa d'enguany.

Objectius

1. Aprendre a reflexionar i a construir-se una opinió pròpia sobre els Drets dels Infants.
2. Desenvolupar actituds i habilitats per participar activament a la societat.
3. Relacionar-se bé amb altres joves, sentir-se escoltats i obtenir un reconeixement personal, amb el suport de les TIC.

Desenvolupament de l'activitat

Preparació: Els nois i noies reben informació i formació sobre la finalitat d'aquest projecte, la figura del ciberresponsal, les activitats que es realitzaran durant el curs, el funcionament, el recursos necessaris i el calendari de treball. Al mateix temps, els monitors reben una formació per dinamitzar aquest projecte.

Posada en marxa: La feina de ciberresponsal es desenvolupa en tres etapes:

- Exploració: Tria dels temes que es treballaran, participació en grups de discussió, consulta a experts, creació d'una opinió pròpia, tallers de periodisme digital.
- Reacció: Manifestació de les opinions i reflexions utilitzant el web del projecte, amb articles, reproducció de notícies, fotografies, debats... de manera que s'intercanvien reflexions i propostes amb altres joves i es crea una comunitat virtual.
- Acció: Sensibilització i mobilització de l'entorn més enllà del web si els nois i noies, a banda de denunciar i opinar, s'animen a fer alguna cosa concreta. Si aquesta etapa arriba a succeir, aquesta experiència es converteix en una pràctica excel·lent d'aprenentatge servei.

Hi haurà la possibilitat de que alguns dels seus articles, notícies i opinions siguin seleccionats per a ser publicats al diari.

Més informació al web

Joves pel barri

Desenvolupament de l'activitat

Fase 0: Definició del projecte: Treball conjunt IES - Esplai per tal de definir el projecte, la seva execució i avaluació.

Fase 1: Presentació del projecte als joves de l'IES: Difusió, xerrades informatives i procés d'inscripció del joves interessats.

Fase 2: Formació dels joves: Curs d'Iniciació al Voluntariat (CIV), que l'esplai imparteix a l'IES, amb els joves interessats. Al final del curs se signa un compromís per a una dedicació concreta.

Fase 3: Pràctiques d'ajudant de monitor: Cada jove o parella de joves ajuda un monitor en una activitat concreta, posant en pràctica el que han après. Cada monitor assumeix el seguiment dels seus joves ajudants i provoca la seva formació permanent a partir de les reflexions individuals i de grup sorgides amb la pràctica.

Fase 4: Avaluació del projecte: Es fa una sortida específica amb els joves que han participat per fer una valoració de tot el procés. A la vegada, es realitza també una avaluació amb el professorat implicat de l'institut.

Presentació

Es tracta d'un projecte d'aprenentatge servei compartit amb l'Institut de Secundària del barri. Consisteix en oferir als nois i noies de Batxillerats o Cicles Formatius una doble experiència, estretament vinculada i articulada: una formació específica d'iniciació al voluntariat i un període de voluntariat a l'esplai donant un cop de mà als monitors i monitors en les seves tasques.

Aquesta activitat ens permet reforçar la cohesió social en el barri i, al mateix temps, donar a conèixer a molts joves la possibilitat d'esdevenir voluntaris en la seva comunitat.

Objectius

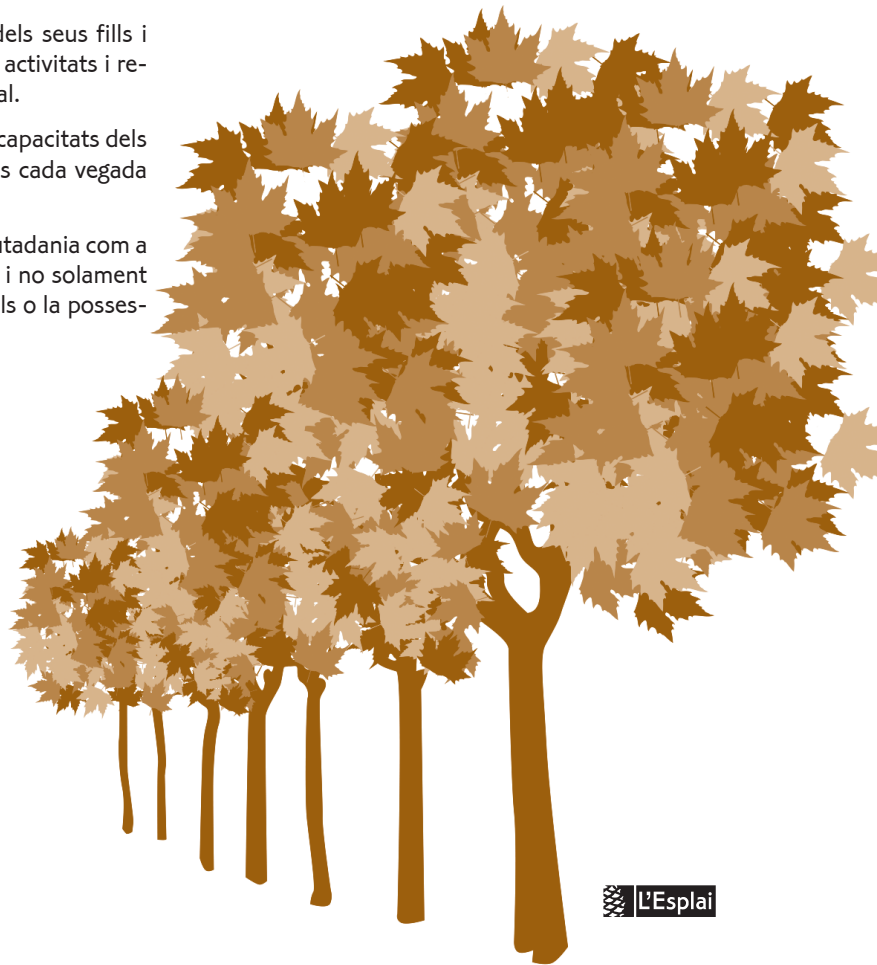
1. Sensibilitzar-se vers la necessitat educativa dels nens i nenes del barri en el seu temps lliure.
2. Comprendre i valorar el treball voluntari en la nostra societat i entorn més proper.
3. Comprometre's i participar activament durant tot el procés.
4. Millorar les habilitats i capacitats individuals posant-les al servei dels altres.

Més informació al web

El cafè de l'Oca

Objectius

1. Fer que les famílies dels infants i joves de l'esplai es coneguin entre sí, es valorin i es tinguin confiança per compartir criteris educatius, establir complicitat i ajudar-se mútuament.
2. Ajudar les famílies en l'educació dels seus fills i filles, proporcionant-los reflexions, activitats i recursos per enfortir la funció parental.
3. Motivar les famílies a creure en les capacitats dels seus propis fills i filles i a donar-los cada vegada més responsabilitats.
4. Ajudar les famílies a entendre la ciutadania com a una responsabilitat vers la societat i no solament com l'exercici d'uns drets individuals o la possessió d'una nacionalitat.

Presentació

Barrinem ha de ser una proposta educativa coneguda i valorada per les famílies des del primer moment. Amb aquesta activitat, es tracta d'organitzar una presentació lúdica i informal de la proposta educativa a mares i pares.

Objectius

1. Fer que les famílies dels infants i joves de l'esplai es coneguin entre sí, es valorin i es tinguin confiança per compartir criteris educatius, establir complicitat i ajudar-se mútuament.
2. Donar a conèixer la proposta educativa a les famílies, recollint les seves inquietuds i opinions i aconseguint el compromís de col·laborar-hi.
3. Ajudar les famílies a entendre la ciutadania com a una responsabilitat vers la societat i no solament com l'exercici d'uns drets individuals o la possessió d'una nacionalitat.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

La presentació de Barrinem es desenvolupa a partir d'un espai convivencial (el cafè) i d'una activitat lúdica (el joc de l'oca), acabant amb una conclusió.

El cafè: Muntem un berenar amb mares i pares, de manera que el cafè o te i begudes les posi l'esplai i el menjar (pastissos, galetes, fruita...) l'aportin les famílies. Destinem una estona informal a berenar, connectant entre sí les famílies, fent que es descobreixin i trobin coses en comú o temes dels quals parlar.

El joc de l'oca: Una vegada relaxat l'ambient, havent menjat i begut una mica, fem equips de 6 persones. A cada equip li toca un cartró amb el joc, un dau i unes fitxes. Les caselles contenen preguntes i respostes relatives a la proposta educativa, el comportament dels seus fills i filles i els reptes socials. Al web trobarem un exemple concret que els monitors i monitores podem reproduir o adaptar. Els equips han de jugar una estona, amb la finalitat d'intercanviar inquietuds i opinions i triar una cosa que vulguin comunicar a la resta de participants.

La conclusió: Una vegada acabat el temps de joc, el monitor o monitora conductor de l'activitat recollirà les aportacions i explicarà les línies generals, objectius i activitats de la proposta, convidant les famílies a sumar-s'hi i col·laborar-hi.

L'excursió familiar a Montserrat

Presentació

Montserrat és una zona especialment adient per fer sortides familiars i intergeneracionals, perquè hi ha molts espais d'acollida i moltes possibilitats d'itineraris diferents que es poden adaptar a les característiques específiques dels més petits, dels adolescents, dels avis, de les persones amb mobilitat reduïda, etcètera.

A més, ofereix una oportunitat magnífica de treballar els eixos de la proposta educativa: el *Fem comunitat*, que aquí es converteix en "fer país", pel fet de descobrir un indret emblemàtic de Catalunya; i el *civisme* i les *bones maneres*, que podem exercitar en una jornada de convivència grupal intensa i de relació amb altres ciutadans.

Objectius

1. Descobrir plegats un dels paisatges naturals i indrets culturals més emblemàtics de Catalunya.
2. Afavorir la convivència i les relacions intergeneracionals, l'expressió de sentiments i emocions.
3. Exercitar i consolidar les normes de comportament cívic amb la resta de visitants i excursionistes de Montserrat, així com en els espais públics (monestir, museu, cremallera, botigues...)

Plantejament i itineraris

La proposta és fer una sortida en la qual tothom es trobi a gust, fent itineraris adaptats a diversos interessos i capacitats, barrejant edats, per acabar compartint tots plegats l'estona de dinar i sobretaula a la zona del monestir, per exemple, o a la zona de les terrasses pròximes a l'estació del Funicular de Sant Joan.

Es poden proposar com a mínim quatre itineraris diferents:

- La ruta excursionista: Ascensió al cim de Sant Jeroni des del Pla de les Taràntules, al que s'arriba utilitzant el funicular de Sant Joan. Indicada per als més esportistes i entrenats, als qui no espanta un cert esforç físic.
- La ruta de les llegendes: Recorregut fins a la Miranda de Sant Miquel i la Miranda de Fra Garí. Indicada per infants i famílies amb ganes de caminar, sense complicacions, una estona tranquil·la.
- La ruta de les majòliques: Passejada pel camí dels Degotalls: un camí ample, totalment pla, ple de petits monuments i majòliques d'advocació mariana. Indicada per gent gran, persones amb mobilitat limitada.
- La ruta artística: Visita al Monestir i al seu Museu. Indicada per aquells que prefereixen aprofitar la sortida per fruit sense presses de l'arquitectura i l'art, o bé persones que volen seguir un servei religiós.

Més informació al web

Forum familiar

Desenvolupament de l'activitat

L'activitat té tres parts:

Primera part: Veure la pel·lícula tots plegats. Els protagonistes d'aquesta pel·lícula de 20' són els nois i noies entre 9 i 11 anys i els seus animals domèstics (gos, tortuga, peixet...). Una botiga del barri comença a vendre un aliment per animals tan sabrosos i atractiu que poc a poc els animals no volen menjar res més, canvia el seu estat d'ànim i fins i tot deixen d'interessar-se per jugar. Els nois i noies es rebel·laran contra aquesta situació per salvar les seves mascotes.

Segona part: El debat en grups. Dividim el grup intergeneracional en dos equips: l'equip de les famílies i l'equip dels nois i noies. Aprofitem les característiques de cada equip per situar la reflexió a nivells diferents, i poder arribar a tres idees o conclusions que seran aportades al debat conjunt. Triem un portaveu en cada equip.

Tercera part: El debat conjunt. Acabada la feina per separat, es reuneixen els equips i el grup torna a ser intergeneracional. El portaveu de cada equip explica les idees i conclusions que han sortit i s'organitza un debat amb les aportacions de tots. Fem que un dels nois i noies faci de moderador i atorgui les paraules, i que un pare, una mare o un monitor escrigui les idees que van sortint en una pissarra de paper.

Presentació

Es tracta d'un debat conjunt entre pares, mares, fills i filles, a partir de veure plegats la pel·lícula *Història de Pascal*, adreçada especialment a la franja de 8 a 12 anys, que aborda d'una manera molt delicada i eficaç el tema del consum de drogues. Però podem utilitzar altres pel·lícules d'altres temes o bé d'altres franges d'edat.

És important donar-li una certa formalitat i seriositat a l'activitat, per reforçar la idea de que es poden discutir conjuntament temes importants. Tot plegat reforçarà els vincles comunitaris i representarà un exercici intens de bones maneres.

Objectius

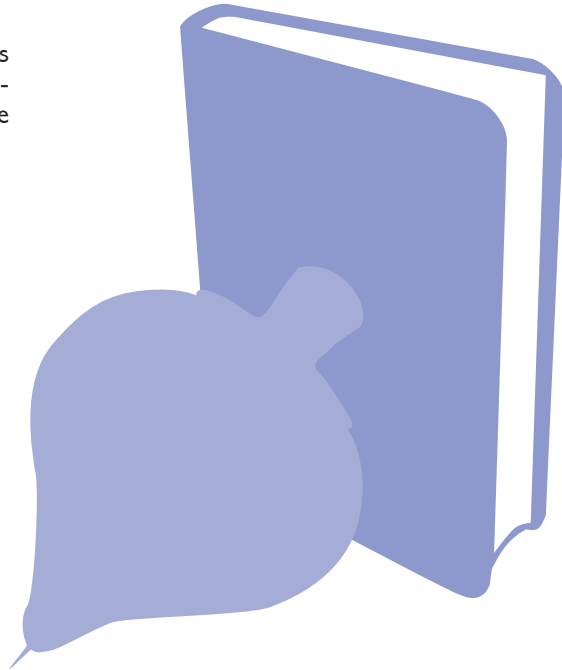
1. Afavorir que les famílies es coneguin entre sí i comparteixin criteris educatius en relació a les drogues i les addiccions.
2. Ajudar els infants a identificar els consums de risc i a comprendre el que és un procés de dependència.
3. Estimular la comunicació intergeneracional.

Més informació al web

El mercat de l'intercanvi

Objectius

1. Intercanviar coneixements i experiències entre els espais, compartir activitats ja realitzades que hagin resultat positives i consolidar, d'aquesta manera, les relacions entre les entitats.
2. Formar-se de manera continuada en els continguts de la proposta educativa i obtenir eines per a l'aplicació pràctica d'aquesta.
3. Millorar el coneixement dels diferents agents educatius que actuen al barri, establir bones relacions, divulgar la proposta educativa i preveure possibles espais de col·laboració.

Presentació

Tots els centres d'esplai generen, al llarg de la seva història, un munt de bones activitats que sovint resten desconegudes i anònimes. A vegades fins i tot aquesta ignorància es dona en la mateixa entitat: en alguns casos, els projectes senzillament no es donen a conèixer i, en altres, el bon projecte desapareix quan la persona que l'impulsava deixa l'entitat. D'aquesta manera es desaproveita un bagatge que podria ser una font de qualitat, intercanvi i innovació permanent per a tothom.

El Mercat de l'Intercanvi és una proposta per canviar aquesta situació. Consisteix en que els espais comparteixin entre sí les seves experiències, projectes i activitats i, alhora, nodreixin de bones pràctiques les futures propostes educatives.

Objectius

1. Recuperar bons projectes que poden ser vàlids pels reptes educatius d'avui.
2. Compartir experiències i activitats, oferint noves idees als altres espais.
3. Conèixer iniciatives i adoptar-les per a dur-les a terme des de la nostra entitat.
4. Crear un espai físic i virtual d'intercanvi, de relació i compromís.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

Preparació: Cada equip de monitors ha de furgar en la seva història pròxima i remota, buscant activitats exitoses que tindrien sentit i validesa avui, amb adaptacions o sense: un joc, un centre d'interès, una sortida, un projecte solidari, una vetllada... De cada activitat, cal poder respondre com a mínim a tres preguntes:

- per què fem o fèiem aquesta activitat?
- per a quina situació o grup de nois i noies pot tenir interès ara?
- quines variables o adaptacions hi podríem fer?

Intercanvi: L'intercanvi tindrà tres espais:

- el web de la proposta educativa, on es podran penjar les activitats proposades pels centres d'esplai.
- les comissions de petits, mitjans i joves, on es podran aclarir dubtes i debatre possibilitats.
- la Festa Esplai, on hi haurà una exposició oberta de les activitats, per tal que les famílies i el públic en general puguin valorar la seva qualitat educativa.

Activitat Formació

Presentació

Durant el curs 2008-2009 disposarem de diferents espais de formació per tal d'aprofundir en els aspectes pedagògics, metodològics i pràctics.

Espais de formació

La formació dels monitors es desenvoluparà en diferents moments:

Movidic: Jornada de presentació de la proposta educativa que constarà d'una conferència introductòria, una breu explicació de la proposta i el treball de la seva aplicació en petits grups.

Comissions: Grups de treball, de discussió i d'intercanvi d'opinions i experiències especialitzats en diferents àmbits: petits, mitjans, joves, infància i joventut en risc d'exclusió social, immigració i discapacitats.

Seminaris: Formació pedagògica específica que ens permetrà aprofundir en els continguts de la proposta educativa i desenvolupar noves estratègies de treball dins dels espais.

Diada de Tècniques: Tast de diferents activitats, recursos i tècniques relacionades amb la proposta educativa i que faran més ric el nostre ventall de recursos per treballar amb infants i joves.

Més informació al web

Activitat Beremar comunitari

Presentació

Es tracta d'una activitat per fer que els monitors i monitores coneguin més el barri i estableixin una relació positiva i cordial amb els altres agents educatius de la comunitat: mestres, responsables associatius i forces vives.

Tot plegat, a través d'un beremar on el motiu és donar a conèixer la proposta educativa Barrinem, amb la intenció de compartir inquietuds i desitjos i establir complicitats.

Objectius

1. Conèixer més a fons les característiques i personalitat del barri.
2. Establir una bona relació de confiança amb mestres i veïns i exercitar habilitats socials i comunicatives.
3. Argumentar en públic la proposta educativa i ser capaços d'integrar les propostes i suggeriments de les persones de l'entorn, generant el compromís de col·laborar.

Més informació al web

Desenvolupament de l'activitat

L'activitat és doble: Comença amb una ruta pel barri i acaba amb un beremar "comunitari".

La ruta pel barri està adreçada directament als monitors, sobretot als que no viuen ni coneixen prou el barri. Es tracta de què un equip de monitors, bons coneixedors de l'entorn, preparin una ruta pel barri donant a conèixer als altres les persones, els llocs o les característiques clau. Podem fer-ho d'una manera més lúdica o bé, senzillament, com a un itinerari tranquil per observar i prendre contacte.

El beremar comunitari està adreçat a provocar l'encontre entre monitors i la resta d'agents educatius del barri, en particular:

- els mestres d'escoles i d'instituts
- responsables associatius: associació de veïns, escola d'adults, associacions culturals, clubs esportius...
- les forces vives: el farmacèutic, la pediatra, el capellà, la guàrdia urbana...

Han de ser persones que haurem identificat com a rellevants i capaces d'establir complicitat amb l'esplai. En el marc d'aquesta trobada els monitors han de trencar el gel, s'han de presentar i han de conèixer persones interessants i valuoses del barri. I, alhora, cal que totes aquestes persones coneguin millor l'esplai i la proposta educativa i se sentin motivats a col·laborar-hi.

Valoració

Per poder valorar com ha anat l'aplicació de la proposta és important haver fet prèviament un bon diagnòstic de la situació, tal com plantejem en el capítol 10 *pistes*. Necessitem, doncs, haver partit d'unes reflexions prèvies sobre l'arrelament al barri, el civisme i les bones maneres dels infants, els joves i les famílies. Però, a l'hora de valorar, també serà important tenir en compte l'impacte de la proposta en el funcionament general de l'esplai.

Per tant, podem establir 3 àmbits de valoració:

- Infants i joves
- Famílies
- Centre d'Esplai

Impacte en els infants i adolescents

En aquest àmbit, hem de poder combinar dos tipus de valoració:

- La valoració que els monitors fem de l'evolució del comportament dels infants i adolescents: és a dir, del grau d'assoliment dels objectius educatius que ens havíem proposat.
- La valoració que els infants i adolescents fan de la proposta: és millor fer aquest tipus d'avaluació, de manera habitual, al final de cada activitat o projecte.

Impacte en les famílies

En aquest àmbit, també hem de poder combinar dos tipus de valoració:

- La valoració que els monitors fem dels objectius que ens havíem proposat amb les famílies i les activitats que hem desenvolupat amb elles.
- La valoració que les mateixes famílies fan de la proposta: interès que els ha provocat, canvis que han pogut observar en el comportament dels seus fills i filles, etc.

Impacte en el centre d'esplai

En aquest àmbit, podem fer una mateixa reflexió separada en dos aspectes:

- La valoració de la proposta educativa sobre el programa d'activitats, l'organització i les relacions amb l'entorn que ha desenvolupat el centre d'esplai.
- La valoració del impacte de la proposta en l'equip de monitors: en la formació, motivació, experiència, etc.

Més informació al web

Materials de consulta

Llibres de consulta per als educadors

- *Aprender a convivir*. José Antonio Marina. Columna, 2006.
- *Ben educats*. Una defensa útil de les convencions, el civisme i l'autoritat. Salvador Cardús. Ed. la Campana, 2003.
- *Civisme per la convivència*. Un debat obert. Marina Subirats, Manuel Castells, Jordi Borja, Josep M. Terricabras, Narcís Comadira, Salvador Cardús, Victòria Camps, Marta Selva, Joan Subirats, Miquel Àngel Essomba, Jordi Porta, Mohammed Chaib i Pere Darder. Icaria, 2006.
- *Confianza y temor en la ciudad: vivir con extranjeros*. Zygmunt Bauman, Barcelona: Arcadia, 2006.
- *Educació per a la ciutadania*. Josep Ma Puig, Xus Martín, Roser Batlle, Jordi Beltran. Editorial Text – La Galera. 2007.
- *El civisme explicat a la meua filla*. Régis Debray. Empúries, 2000.
- *El civisme planetari*. Francesc Torralba i Roselló. CCG Edicions, Girona, 2005.
- *El nuevo espacio público*. Daniel Innerarity. Espasa Calpe, 2006.
- *Manual de civisme*. Victòria Camps i Salvador Giner. Ariel, 2001.

- *Pedagogía de la convivencia*. Xesús R. Jares. Graó, 2006.
- *Pràctiques de civisme des del meu barri*. Alfons Barceló. Editorial Icaria, Barcelona, 2005.

Llibres per a infants i adolescents

- *De cara a la paret*. Meritxell Margarit (Il·lustracions: David Navarrot González). Mediterrània, 2006.
- *Les Tres Bessones i el civisme*. Roser Capdevila/ Elis Ballart. Planeta Infantil, 2005.

Revistes i guies pràctiques

- *Guies pràctiques per al civisme*: Neteja, Espais de convivència, Animals de companyia, Soroll, Mobilitat. Ajuntament de Barcelona.
- Revista Barcelona Metropoli Mediterrània. Monogràfic núm. 6: *Civisme: les claus de la convivència*. 2005.
- Revista Escola Catalana. Monogràfic núm. 352: *Urbanitat i bona educació*. 1998.
- Diàleg. Revista interactiva per entendre l'actualitat. Monogràfic: *El civisme*. Varis autors. 2006.

Webs

- *Banc de recursos cívics* de l'Ajuntament de Barcelona: www.recursoscivics.net
- *Dossier civisme* de la Diputació de Barcelona: http://www.diba.es/diversitat/fitxers/dossier_civisme

DVDs

- *El repte i altres històries*. Dilemes de mobilitat segura. Educació Primària, cicle superior. [Enregistrament DVD] Barcelona: Servei Català de Trànsit. Generalitat de Catalunya, 2005.
- *La cangur i altres històries*. Dilemes de mobilitat segura. Educació Secundària Obligatoria. [Enregistrament DVD] Barcelona: Servei Català de Trànsit. Generalitat de Catalunya, 2005.
- *La cita i altres històries*. Dilemes de mobilitat segura. Educació Secundària Obligatoria. [Enregistrament DVD] Barcelona: Servei Català de Trànsit. Generalitat de Catalunya, 2004.
- *Les Tres Bessones a la selva d'asfalt*. Els interrogants. [Enregistrament DVD]. Barcelona: Servei Català de Trànsit, 2002.

Lined writing area for page 52.

Lined writing area for page 53.

Blank lined writing area for page 54.

Blank lined writing area for page 55.

Com contactar

93 474 74 74

www.esplai.org

Carrer Riu Anoia, 42-54
08820 El Prat de Llobregat
Barcelona

Amb la col.laboració de:

